

***ALGÈRIA: Del Codi de Família del 84 a les
esmenes del 2005 i les accions de les dones
des de la independència fins a l'actualitat.***

Toni Jiménez Luque

Coordinador de l'Observatori de
conflictes i drets humans de la
Fundació Solidaritat UB.

Índex.

Pàgina 3.....Recorregut històric per l'estatut jurídic de la dona a Algèria

Pàgina 5.....El Codi de família de 1984

Pàgina 7.....Cap a una legislació interna més conforme amb les Convencions internacionals i més respectuosa de la dona.

Pàgina 10.....Aspectes progressistes i aspectes discriminatoris del Codi de Família de 2005. Lleis i igualtat efectiva.

Pàgina 14.....Violència de gènere: falta d'informació estadística i dades insuficients.

Pàgina 16.....L'acció de les dones.

Pàgina 21.....Situació actual.

Pàgina 22.....Llista d'associacions de dones d'Algèria.

Pàgina 31.....Bibliografia i recursos Web.

1. Recorregut històric per l'estatut jurídic de la dona a Algèria

A la societat algeriana la dona resulta ser un dels principals pilars de la identitat musulmana tot i que juga el rol d'un ésser ocult, discret i sotmès a l'estructura antiga i patriarcal de la família tradicional musulmana. Per tant, quin pot ser l'estatut jurídic de la dona en una família estructurada d'aquesta manera?

a. L'època de la colonització

Abans de la independència, per a la majoria de la població algeriana musulmana s'aplicava la llei religiosa musulmana en forma *malakita* (el *malakisme* és una de les escoles jurídiques de l'Islam sunnita), llevat d'algunes regions on predominava la tradició *ibadita*, que rebaixava encara més la condició d'inferioritat de la dona. Per altra banda, qualsevol algerià tenia la possibilitat d'optar pel codi civil francès.

Per equilibrar l'estatut entre les dones algerianes, el poder francès de l'època va publicar un decret en 1931 que reconeixia el dret de la dona a divorciar-se del marit per maltractaments i prohibia al marit, en cas de repudi, exigir a la dona repudiada o als seus pares el pagament d'una indemnització de qualsevol naturalesa a excepció del reemborsament del dot. La innovació d'aquest decret era el reconeixement de la vídua en la successió del seu marit, a la filla en la successió del seu pare i a la mare el dret d'usdefruit.

El 1959, es van establir ja una sèrie de reformes - no aplicables als matrimonis de ritu *ibadita* - referides a l'edat mínima dels futurs cònjuges (15 anys per a la dona i 18 anys per a l'home), al consentiment formulat pels esposos, a la forma pública del matrimoni davant el representant de l'estat civil i a la dissolució judicial del matrimoni. El dot no era ja considerat com una condició de fons i de validesa del matrimoni. El mèrit d'aquesta ordenança, que va reglamentar el matrimoni i el divorci, era l'haver introduït un procediment permetent a la dona expressar el seu consentiment públic sense la presència o autorització del tutor i haver introduït la dissolució judicial del matrimoni en la petició d'algun dels esposos per causes peremptòries (adulteri d'un dels esposos, maltractaments, injúries greus); la demanda dels dos esposos en cas de consentiment mutu i quan el jutge és requerit per un o altre dels esposos amb la voluntat unilateral del marit de dissoldre el matrimoni. Aquesta petició de posar fi unilateralment al seu enllaç conjugal a

través de la petició al jutge atenuava els excessos del repudi incontrolat pronunciat amb o sense raó per l'home, al que li era suficient amb pronunciar tres vegades la fórmula coneguda ("et divorcio, et divorcio, et divorcio") perquè la dona es trobés sense estatut.

1.2 Independència i estatut jurídic de les dones

El 1962 una nova llei va fixar l'edat mínima per al matrimoni en 16 anys per a la dona i 18 anys complerts per a l'home. I el 1963 s'exigiria l'establiment d'una acta de matrimoni inscrita en el registre civil per a l'establiment d'un enllaç conjugal.

El 1966 els costums cabils i el dret *ibadita* van deixar d'aplicar-se.

El 1963 i el 1973 va haver-hi dues temptatives de redacció del projecte del Codi de Família. Aquests avantprojectes de codi van reintroduir la tutela matrimonial, és a dir, el consentiment i l'autorització del matrimoni donada pel tutor. Es deixava als esposos la possibilitat que en el contracte matrimonial s'establissin clàusules de compromís del marit a no prendre una segona esposa o a permetre que l'esposa pogués exercir una professió, clàusules l'incompliment de les quals implicava el divorci. La poligàmia restringida estava subordinada a l'autorització del jutge per a prendre una segona esposa i es prohibia el matrimoni d'una musulmana amb un no musulmà.

L'esposa devia al seu marit la deferència deguda al cap de família, l'obediència i l'execució dels seus deures conjugals conforme a les conveniències.

El divorci judicial podria ser obtingut a demanda de l'espòs d'exercir el seu dret de repudi. Aquest avantprojecte, no obstant això, que reintroduïa la discriminació en relació a la igualtat de les capacitats, els drets o les obligacions de la dona, havia aconseguit gràcies als textos tan mínims descrits, mantenir la consideració donada a la dona en tant que ésser humà capaç d'assumir el seu destí.

Davant del buit jurídic momentani existent, els jutges van aplicar el dret jurisprudencial emparats en l'article primer del codi civil algerià del 1975: "en absència d'una disposició legal, el jutge es pronuncia segons els principis del dret musulmà i, en defecte d'això, segons el costum".

Fins el 1984, any de la promulgació del Codi de família, la dona no tenia necessitat d'un tutor ni de consentiment ni d'autorització, ni de la presència per contreure

matrimoni davant el representant de l'estat civil. I de fet, el Codi de la Salut Pública del 1976 ja preveia assumir l'atenció de la mare soltera i del nen abandonat. El 1985 la nova llei de "protecció i promoció de la salut" va suprimir la protecció de les mares solteres i va marcar que les "modalitats d'assistència en relació a la prevenció eficaç de l'abandó dels nens serien fixades per la via reglamentària".

Davant de tot això, és evident que el plànol jurídic en relació a l'estatut de la dona ha sofert una regressió i que la participació de les dones en la guerra d'alliberament no ha implicat realment l'alliberament de les dones, reprenent el pensament de Harbi, que escriu que "el discurs mantingut per la revolució sobre l'estatut de les dones (1956) no era més que una disfressa i un refugi en el somni per fer oblidar la realitat".

2. El Codi de família del 1984

Es tracta d'un text jurídic de 224 articles, adoptat el 1984, que té com referència principal la "*Sharia*", la llei corànica. Fins el 2005, data de la seva modificació, ha estat el principal instrument jurídic de l'estat algerià, que ha permès i institucionalitzat durant anys la desigualtat de gènere.

L'adopció d'un codi òbviament influenciat per tendències islamistes, expressió del dret musulmà clàssic, no és casual en una societat on el model de família tradicional patriarcal és dominant i en un país on estat i religió es fonen i es confonen inexorablement.

L'estatus jurídic que aquest text assigna a les dones és tan subordinat a l'autoritat masculina que acaba convertint-les en ciutadanes de segona categoria.

A la igualtat d'homes i dones reconegudes en l'Art. 29 de la Constitució, s'oposa l'afirmació de la inferioritat de les dones.

A més de violar la Constitució el codi és incompatible amb l'acordat en la **Convenció per a l'eliminació de la discriminació contra la dona (CEDAW)** (http://www.cinu.org.mx/biblioteca/documentos/dh/c_elim_disc_mutxt.htm).

Els articles que segueixen són un exemple de com aquest codi proclama una jerarquia entre homes i dones en tots els actes fonamentals de la vida: matrimoni, maternitat, divorci.

Art.8: Reconeixement de la poligàmia, el que comporta que les dones hagin de compartir la llar familiar amb l'altra esposa del marit. L'home està autoritzat pel codi a tenir fins a quatre esposes alhora (no és necessari precisar que la dona té dret només a un marit).

L'Art. 30 posa algun límit al dret de poligàmia: l'home no pot casar-se per quarta vegada amb la mateixa dona, i no pot tampoc casar-se al mateix temps amb dues germanes, o amb una dona i la seva tia materna, però pot fer-lo en un segon moment.

L'home ha de demanar en principi el consentiment de la seva esposa abans de passar a altres noces, i si ella no consent pot demanar el divorci. Cal tenir en compte el que significa el divorci per a les dones segons el codi. Elles es veuen pràcticament obligades a acceptar el nou matrimoni dels seus marits.

Art. 48: El divorci ocorre per voluntat del marit, per consentiment mutu, o en alguns casos, solament a demanda de l'esposa. Que el divorci ocorri per l'única voluntat del marit a Algèria és sinònim de repudi. La dona no té cap dret sobre l'allotjament si el domicili conjugal és l'únic del marit, i tenint en compte la crisi de l'allotjament a Algèria, el nombre de marits que tenen més d'un allotjament és molt reduït. Així que la dona divorciada no té altra opció que tornar a la seva casa natal, o en els pitjors casos, quedar-se en el carrer.

Art. 87, que atribueix l'autoritat parental al pare i la nega a la mare. Per exemple, en absència del marit, una dona que hagi d'operar al seu fill haurà d'acollir al jutge perquè la intervenció quirúrgica sigui autoritzada.

Art. 11: Obligació per a cada dona de tenir un tutor en el moment de casar-se. La conclusió del matrimoni d'una dona competeix exclusivament al seu tutor home (pare, oncle, germà, cosí). La dona no es casa, la casen. Cap dona pot llavors concloure el seu propi matrimoni autònomament i cada dona ha de referir-se per a això a un tutor. Posem un exemple: una dona culta, professora en la universitat, és considerada pel codi incapaç de casar-se. Però un petit germà analfabet podria casar-la. I com si no fos suficient, el tutor no té cap obligació legal de protecció o de suport cap a l'esposa en cas de problemes amb el marit.

Art. 39, que obliga a l'obediència de l'esposa cap al marit.

Art. 7: la capacitat per casar-se és de 21 anys per a l'home i de 18 per a la dona.

Evidents són les discriminacions de culte, com en l'Art.31 que prohibeix a una musulmana casar-se amb un no musulmà. La unió legalitzada d'una musulmana amb un no musulmà és nul·la, inexistente. Al contrari, l'home musulmà pot casar-se amb fins a quatre no musulmanes.

Art. 37: Les obligacions dels esposos. L'espos ha de satisfer el manteniment de la dona i en el cas que tingui més esposes ha de tenir un tracte igual cap a totes. El text de l'article és bastant ambigu i autoritza molts abusos.

Art. 39: L'esposa està obligada a obeir al seu marit, a atorgar la consideració deguda a la seva qualitat de cap de família, i ha de respectar a la família del marit. Es tracten d'obligacions de sentit únic, ja que el marit no té cap obligació de respectar als parents de l'esposa.

A això s'afegien altres disposicions no igualitàries com en el codi de nacionalitat, segons el qual, una dona algeriana no podia transmetre la seva nacionalitat als fills, ja que la transmissió podia fer-se només per la filiació paterna.

3. Cap a una legislació interna més conforme amb les Convencions internacionals i més respectuosa de la dona.

Algèria ha ratificat per decret presidencial del 22/05/96, la Convenció per a l'Eliminació de tot tipus de Discriminació contra les Dones (CEDAW). Ratificació que va efectuar formulant unes reserves, buidant així la convenció de sentit, que successivament amb la revisió del codi de família i del codi de nacionalitats, va acabar retirant.

Específicament, les reserves van ser formulades en relació als següents articles: Art.2 sobre el compromís dels estats parts a perseguir unes polítiques aspirant a l'eliminació de totes les formes de discriminació, Art.9 par.2 sobre la nacionalitat, Art.15 par.4 sobre el dret de circulació i la lliure elecció de domicili, Art.16 sobre matrimoni i relacions familiars en cas d'interrupció del matrimoni, i Art.29 sobre l'arbitratge de la cort internacional de justícia entre dos o més estats parts.

El consell constitucional, en una decisió del 20 d'agost del 1989, va confirmar el principi constitucional segons el qual els tractats internacionals ratificats per Algèria tenen primacia sobre la legislació interna i que després de la seva ratificació i a partir de la seva publicació, tota convenció s'integra en el dret nacional i adquireix una

autoritat superior a la de la llei, pel que qualsevol ciutadà algerià pot valer-se d'ella davant els tribunals.

Una adaptació als principis internacionals de la CEDAW, per descomptat es feia sempre més urgent.

En un informe presentat el 10 de gener de 2005 davant el **Comitè de les Nacions Unides per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (CEDAW)** (<http://www.cinu.org.mx/temas/mujer/cedaw.htm>), Amnistia Internacional va acusar a les autoritats algerianes de falta de voluntat política per protegir a les dones de la violència i de no haver canviat la seva legislació. El col·lectiu "Maghreb Solidaritat" també va transmetre a les instàncies de l'ONU crítiques sobre l'actual situació de les dones.

La ministra encarregada de la família i de la condició femenina va contestar acusant a aquestes ONG de desacreditar al país.

L'11 de gener, el representant permanent d'Algèria davant l'ONU a Nova York, Abdellah Baâli, va presentar el segon informe periòdic de les autoritats algerianes sobre l'evolució de la situació de la dona davant el Comitè de l'ONU de la CEDAW.

El representant algerià va reconèixer que el codi suposava alguns problemes, però va manifestar la voluntat del govern algerià de revisar-lo, tenint en compte l'evolució social i les obligacions internacionals.

En les observacions finals del Comitè del 15 de febrer de 2005, es van reconèixer els progressos en matèria de salut de la dona, en matèria d'escolarització (les nenes representen el 57,53% dels estudiants matriculats en l'ensenyament secundari), i Algèria va ser elogiada per incloure en el codi penal revisat el delictes d'assetjament sexual.

El comitè va cridar l'atenció sobre el fet que no es va fer prou per pal·liar les conseqüències de la violència física soferta per les dones perpetrades pels grups terroristes, i va presentar la seva preocupació per la falta de progressos en la revisió de la legislació discriminatòria, com per exemple en l'abolició de la poligàmia i la tutela legal de la dona. Es va lamentar una falta d'informació estadística i de dades sobre les dones que viuen en el mitjà rural. Es va recomanar la introducció de mesures per proporcionar assistència mèdica, psicològica i jurídica a les víctimes de la violència. Es

van manifestar preocupacions relatives a les conseqüències de les violències perpetrades pels grups terroristes, i que les situacions de dones d'homes desapareguts no hagin estat preses en consideració de manera adequada. Es va recomanar al govern portar a terme estudis complets sobre la repercussió del terrorisme sobre les dones. El comitè va cridar l'atenció sobre el fet que, encara que la llei permeti el seu accés a la justícia, les dones tenen limitada capacitat d'exercir-la.

El balanç del procés d'adaptació de la legislació interna a la CEDAW es va poder considerar molt més positiu en 2005, si es té en compte l'informe inicial presentat en 1999 .

Aquest segon informe periòdic va ser presentat per Algèria davant el comitè de la CEDAW entre el 10 i el 28 de gener de 2005 i, un mes després (27 de febrer), el president **Bouteflika** (http://es.wikipedia.org/wiki/Abdelaziz_Bouteflika) emetria l'ordenança que modificaria el codi de família.

Un factor que va impulsar a les autoritats algerianes a modificar el seu codi, van ser per descomptat, les **esmenes del Marroc al seu codi de família** (http://www.uca.es/web/actividades/compromisoambiental/c10/Mudawanaenespa_no1.pdf). Abans, els dos països tenien unes legislacions properes, discriminatòries de les dones, que trobaven justificació en la religió; el canvi de política del Marroc hauria suposat el risc d'aïllar a Algèria i posar-la en una situació incòmoda a nivell internacional.

El canvi jurídic va ser un moment de profunds debats. Els islamistes estaven totalment en contra de la revisió i, d'altra banda, associacions com la **UGTA (comissió de dones treballadores)** (<http://www.iners-ugta.org/fr/>) demanaven que el codi fos eliminat. A més, els islamistes s'oposaven durament a la subordinació de la poligàmia a l'autorització del jutge ja que, segons el seu punt de vista, ningú ha d'interessar-se per un assumpte tan íntim.

El procés d'elaboració de les esmenes es va desenvolupar en absència de la participació de la societat civil i de les associacions feministes. L'accés a la informació sobre els treballs preparatoris va ser reservat als representants dels ministeris.

El 8 de març de 2005, vuit anys després de la seva creació per decret, el Consell nacional de la dona va ser activat pel president Bouteflika, amb l'ocasió de la jornada internacional dels drets de la dona.

El consell de la nació (senat) va aprovar el 26 de març l'ordenança que va modificar el codi de família i el codi de nacionalitat.

Estava clar que el president va recórrer a l'instrument de l'ordenança per evitar de manera temporal els obstacles d'una oposició parlamentària islamista conservadora, ja que les ordenances presidencials tenen per constitució que ser aprovades per les cambres en la sessió parlamentària següent.

Els principals instruments jurídics de discriminació de gènere estaven, per fi, modificats després d'anys d'espera. Començava així una altra pàgina en la història de les relacions familiars.

4. Aspectes progressistes i aspectes discriminatoris del Codi de Família del 2005. Lleis i igualtat efectiva.

La reforma del codi de família del 1984 s'ha desenvolupat sense aportar canvis radicals en l'arquitectura tradicional de la família. El resultat de l'intent de modernitzar sense causar una veritable ruptura amb la tradició, ha donat lloc a que coexisteixin tot un seguit d'aspectes contradictoris entre lleis i societat. Les ciutadanes tenen dificultats per imposar-se en la societat i la igualtat efectiva no sembla ajustar-se a la igualtat formal proclamada i consagrada en els textos jurídics esmenats.

Les principals novetats del codi esmenat són les següents: el legislador ha donat força al consentiment mutu en la conclusió del matrimoni, ha establert una igualtat en l'edat del matrimoni, ha consagrat una igualtat en les relacions entre esposos en la gestió del matrimoni, ha suprimit el matrimoni per procuració, el deure d'obediència de l'esposa i la noció de cap de família. S'ha introduït un nou règim patrimonial: la comunió de les adquisicions per protegir els béns dels dos esposos. Ha estat modificat també el codi de nacionalitats, que ha permès a la mare algeriana transmetre la seva nacionalitat als seus fills, tot i així, això no sembla impedir a alguns consultats negar el reconeixement de la nacionalitat algeriana de nens fills d'algerianes, nascuts a l'estranger.

Malgrat que les esmenes hagin entrat en vigor, el balanç es queda marcat per una dualitat entre la condició real i l'estatus legal de la dona algeriana. Canvis que pertorquen la tutoria matrimonial, la conclusió del matrimoni, la poligàmia, el divorci,

etc., tenen dificultat per tornar-se executius i integrar-se en el sistema patriarcal de les relacions familiars.

De vegades, els jutges, a causa d'una dolenta interpretació de les modificacions, no poden aplicar-les, sense parlar de l'ambigüitat de la formulació, o de l'absència de decrets d'execució, que són els obstacles que impedeixen la plena aplicació de les modificacions aportades a la llei de 1984 .

La inexistència de circulars que expliquin les noves disposicions del codi ha deixat a les municipalitats lliures d'inventar-se noves regles.

De vegades, els agents de l'estat civil i els jutges les apliquen segons conveniència. Un exemple concerneix a la promulgació de l'Art.7 bis que exigeix la presentació del certificat mèdic com a condició per celebrar el matrimoni civil, a fi d'evitar malalties genètiques.

Això ha donat lloc, a nivell de municipalitats, a una aplicació anàrquica de l'article, que troba justificació en el seu caràcter massa general. Es tracta de la pràctica de certs oficials de l'estat civil d'exigir en lloc del certificat mèdic, un certificat que provi la virginitat de la futura esposa. És una pràctica freqüent sobretot a l'oest del país, la funció del qual és la de confirmar a les famílies la qualitat del producte, com si la dona fos qualsevol bé de canvi.

Després d'uns mesos d'abusos la ministra de la família i de la situació de la dona, Nouara Saâdia Djaffar, va haver de precisar que exigir el certificat de virginitat era il·legal i va demanar a les dones que no ho presentessin.

El matrimoni concertat ha estat eliminat, però és una pràctica que segueix existint.

Un altre aspecte de perjudici que el codi manté és la figura del dot en el sentit de preu de la núvia. L'institut jurídic del dot implica una idea de matrimoni com una forma de compra de la dona per part de l'home, com si la dona fos una mercaderia avaluable en diners.

Les injustícies degudes a raons religioses s'han mantingut també en el codi esmenat, com la prohibició a la dona musulmana de contreure matrimoni amb un no musulmà. Per la seva banda l'home musulmà està autoritzat a casar-se amb una no musulmana.

Un aspecte discriminatori que no va aconseguir ser suprimit en la nova legislació ha estat el manteniment de la poligàmia, explícitament consentit pel codi. Tant que, mitjançant l'Art. 19 , els esposos poden estipular en el contracte de matrimoni una clàusula de poligàmia. Per a un cert nombre d'homes, la dona que s'acosta a la menopausa ja no és més desitjable, i la poligàmia i el repudi són els privilegis d'aquests.

Un altre problema que es planteja és el dels matrimonis religiosos (matrimonis per la Fatiha), una unió sacra en lloc del matrimoni legal, religiosament correcta però legalment inexistent. Tal cerimònia, en la majoria dels casos no deixa petjades, ja que molts imams no tenen registres per al reconeixement dels nens nascuts d'aquestes unions.

En absència de matrimoni legalitzat, els nens nascuts són registrats en el registre d'estat civil però són reconeguts com fills naturals. Les mares solteres tenen el problema que els seus fills no estan recolzats per la seguretat social i per complicar encara més la situació ocorre que en la majoria dels casos es presenten davant el jutge per a la legitimació del matrimoni, només en cas de problemes.

El valor religiós de la **Fatiha** (<http://es.wikipedia.org/wiki/Al-Fatiha>) fa que aquest hàbit estigui molt present en els costums. El codi no sembla disposar de cap article que posi fi als drames provocats pels matrimonis religiosos. Només en l'Art. 6 s'estableix que la Fatiha no constitueix un matrimoni, i la lectura de la Fatiha ha de considerar-se només com una benedicció de l'acord al que han arribat les dues famílies. El ministeri d'assumptes religiosos ha ordenat a tots els imams del territori nacional a procedir a la lectura de la Fatiha solament després de la presentació de l'acte de matrimoni o del llibre de família establert per l'oficial.

Tot i els esforços de l'estat d'evitar la Fatiha, sembla ser que els matrimonis religiosos augmenten després de l'esmena a l'Art. 8 que pertoca a la poligàmia. Les noves disposicions obliguen al marit a tenir el consentiment de la dona per poder casar-se per segona vegada, condició que els marits eludeixen amb el matrimoni religiós sense acte. L'autorització de la primera esposa davant el jutge és requerida amb l'objectiu de controlar l'exercici de la poligàmia, però no és, ni un dret, ni una obligació, solament una autorització. Una esmena posada amb l'objectiu d'evitar a les dones la

desagradable sorpresa de compartir el marit i el domicili conjugal amb altra dona, ha produït l'efecte contrari i sembla complicar la situació.

Les dones no poden obtenir el divorci si això no ve atorgat pel jutge, que és qui ha de ser convençut per la gravetat del perjudici que la dona ha sofert, habitualment violacions, per merèixer-se la seva llibertat. Abans d'acordar el divorci el jutge ha d'enviar més temptatives de conciliació.

No cal menysprear el que significa "divorci" en una societat com l'algeriana: es percep com una catàstrofe i un fracàs moral, les dones divorciades són mal vistes per la societat, que les culpabilitza.

L'obligació dels marits de concedir un allotjament a les seves ex esposes que tinguin la custòdia dels fills, ha estat considerada com la transformació més important del codi de 1984. Desgraciadament es contenen un gran nombre de mares divorciades tirades en el carrer, perquè de vegades l'aplicació d'aquesta norma es torna impossible. En els casos en els quals el marit es declara sense recursos econòmics, el jutge obliga a la dona a la cohabitació amb el marit. De vegades és suficient que el marit digui que no es vol divorciar perquè el jutge obligui a la dona a tornar al domicili conjugal i tancant la pràctica de divorci. En un país on l'estereotip de l'autoritat masculina constitueix un paper cultural i tradicional, obvi i natural, aquests canvis pseudo-occidentals tenen dificultat per instal·lar-se concretament, i això també en el sector de la magistratura, on falta una necessària sensibilització dels jutges.

L'Art. 54 dóna a l'esposa la possibilitat de comprar la separació i la seva llibertat. Per això, només fa falta que elles o les seves famílies tinguin els mitjans econòmics. Aquestes poques privilegiades poden separar-se dels seus marits sense que tinguin el consentiment d'aquests últims pagant una quantitat de diners a títol de "*khola*".

L'Art. 62 estableix que en cas de divorci, només el dret de custòdia és atribuït a la mare i no la tutela que és de privilegi del pare. Dret de custòdia significa educació i escolarització del nen en la religió del pare, així que en cas de matrimoni mixt, en el qual la mare no sigui musulmana, si aquesta és la dipositària de la custòdia, ha d'assegurar que el seu fill sigui educat en la mateixa religió del pare.

La dona que té la custòdia i que torni a casar-se perd la custòdia. Al contrari, l'home no, es tracta de l'Art.66 .

Art. 72: el pare ha de donar a la dona que tingui la custòdia dels fills un allotjament. Nombroses *daïres* (subprefectures) semblen encara no voler reconèixer la qualitat de tutores dels nens a les dones que la detenen.

A pesar que hagi estat modificat, el codi segueix quedant-se estructuralment masculista: les dones que volen demanar el divorci després d'haver sofert violències físiques han de reemborsar el seu dot i la poligàmia és avui dia legal.

L'assumpte problemàtic és que la legislació no reflecteixi la realitat de la societat algeriana actual.

L'arrel d'aquests obstacles es troba en el fet que les dones no coneixen els seus drets i els canvis que s'han donat en les lleis. Això fa possible que les joves dones se sotmetin a la voluntat dels seus pares, marits, germans, sobretot en les regions rurals on és molt difícil que el missatge pugui arribar. En altres casos les dones a més de no conèixer els seus drets, no tenen diners per pagar-se una defensa en el cas de problemes judicials amb el seu cònjuge.

A nivell de forces polítiques del país algunes d'elles estan d'acord en afirmar que la realitat està ocultada pels textos i les lleis. El **RCD (rassemblement pour la culture et la démocratie)** (<http://www.rcd-algerie.org/>) espera que el codi de 2005 sigui eliminat, i que es realitzi mitjançant articles que consagrin la igualtat entre l'home i la dona.

5. Violència de gènere: falta d'informació estadística i dades insuficients.

Segons les bases de dades de la **Lliga Algeriana de Drets Humans (LADH)** (<http://www.algerie-laddh.org/>), la violència contra les dones a Algèria està arribant a uns nivells molt preocupants en els últims anys. Aquesta, es classificaria en vuit grups bàsicament: violència conjugal; violacions i abusos sexuals; les mares i esposes de les víctimes de terrorisme; les mares i esposes dels desapareguts; l'assetjament sexual en el treball; la feminització de la pobresa; l'absència de la dimensió de gènere; i dones defensores dels drets humans.

- violència conjugal: la majoria de les dones maltractades no ho denuncien per temor a quedar-se en el carrer i abandonades amb els fills. Normalment, són els marits els

agressors, fet que confirma el vincle entre les tradicions arcaiques que donen a aquest dret de decidir sobre la vida o la mort de l'esposa, especialment sobre aquelles que sofreixen problemes de pobresa, analfabetització o condicions de vida precàries i que, per tant, no tenen autonomia.

- violacions i abusos sexuals: la passivitat de les autoritats públiques i del govern algerià pel que fa a les violacions perpetrades pels grups terroristes són molt preocupants per a tots els actors de Drets Humans. Entre d'altres fets, és molt lamentable que la **Llei de Reconciliació Nacional** (http://www.observatori.org/mostrar.php?id=50&files_id=76&tipus=articulos&lng=cat) no reconegui l'estatus de víctima de terrorisme a aquelles dones violades per actors armats del conflicte.

- les mares i esposes de les víctimes de terrorisme: aquestes no s'han tingut en compte en cap moment. Si bé s'han realitzat discursos de compassió i solidaritat cap a la seva situació, cap mesura de reparació s'ha efectuat fins al moment.

- les mares i esposes dels desapareguts: aquestes s'enfronten a l'angoixa de no saber on es troben els seus éssers estimats, però també a la falta de qui mantenia el nucli familiar. Mentre que la Carta de Reconciliació Nacional preveu reparacions per a aquests casos, en la pràctica són molt poques dones les quals s'han pogut veure beneficiades per aquesta llei.

- l'assetjament sexual en el treball: amb l'arribada massiva de la dona al mercat de treball, han augmentat les pràctiques de discriminació salarial primer, i d'assetjament sexual després. Aquesta violència moral no es contempla en la legislació algeriana sobre el treball, proporcionant total impunitat als alts càrrecs de cada lloc de treball.

- la feminització de la pobresa: l'estratègia de desenvolupament social a Algèria no contempla cap mesura avantatjosa per a les dones: el percentatge d'accés de les dones al micro crèdit és solament del 5%, i a la micro empresa del 11%. D'altra banda, unes 215.000 algerianes amb estudis universitaris viuen en una situació d'atur estructural (més de sis anys), un atur que es calcula que ronda les 350.000 dones en 2008, quan en 1977 només havia 23.000 dones sense treball.

- l'absència de la dimensió de gènere: la participació de la dona en la vida pública i econòmica a Algèria és molt pobre. Tal vegada s'hauria d'instaurar una política de

quotes que garantís la representació de les dones en totes les escales de l'organització de l'aparell polític, administratiu i associatiu.

- dones defensores dels drets humans: militar pels drets humans de les dones criticant les formes socials imposades pels homes fa que es corri el risc, no només de sofrir violència física, sinó l'exposició a l'ostracisme i la marginació per part de la comunitat i de la societat en general, que les acusen d'apostasia i heretgia. Malgrat això, les mares i esposes de les víctimes de terrorisme i els desapareguts continuen actuant per reclamar la veritat, justícia, equitat i la salvaguarda de la memòria col·lectiva.

6. L'acció de les dones.

La mobilització de les dones algerianes ja ve des de lluny; és una lluita que s'inicia a principis d'aquest segle quan van pressionar als musulmans electes a interpel·lar al govern francès sobre la necessitat de reformes a favor de les dones musulmanes (llavors només tenien dret a vot les dones franceses). Aquestes reivindicacions no van prosperar tot i que posteriorment van ser recuperades pels partits polítics en els anys 40 .

El 1947 es va crear la primera associació de dones, l'Associació de Dones Musulmanes d'Algèria (AFMA). Estava constituïda per dones de ciutat amb formació. Allí camuflaven la seva acció oficial (impartir educació sanitària, tenir cura dels necessitats, etc.) amb campanyes polítiques clandestines. La premsa es va fer eco i els va dedicar articles sobre l'educació de les dones, la qüestió del vel i la seva lluita política. Llavors a Algèria encara només les dones franceses tenien dret a vot.

Moltes escriptores també defensaven des de les seves novel·les els drets de les dones: Djamilia Débèche (Leila, una dona algeriana); Assia Djébbar (Les cànides aloses).

La lluita política de les dones va cessar bruscament en 1962 en aconseguir-se la independència, i amb l'arribada al poder d'un Front d'Alliberament Nacional (FLN, partit únic fins el 1989) ([http://fr.wikipedia.org/wiki/Front_de_lib%C3%A9ration_nationale_\(Alg%C3%A9rie\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Front_de_lib%C3%A9ration_nationale_(Alg%C3%A9rie))) que va complir poques de les promeses fetes a les dones pel que fa a la seva emancipació.

Les dones no van tornar a pronunciar-se fins el 1981 amb l'elaboració del projecte del nou Codi de Família. Les dones van presentar una petició amb milers de signatures denunciant aquest codi apel·lant a la Constitució. Primer va ser retirat, però al cap de pocs dies va ser adoptat clandestinament amb algunes esmenes menors.

El 1980, dones de la Unió General de Treballadors (<http://www.iners-ugta.org/fr/>) i universitàries es van reunir en comissions de treball per estudiar el tema. Aquell mateix any, reunides en assemblea general, van exigir la publicació del text del projecte de codi per conèixer el contingut i un debat plural on estigués present una representació de dones de l'Assemblea. No van obtenir resposta, però a partir d'aquí van decidir constituir-se en col·lectiu i van organitzar unes Jornades d'Estudi i Reflexió sobre les Dones Algerianes.

El 1981 van promoure la publicació de la revista "*Issis, la lessive des mots*" amb l'objectiu de publicar treballs sobre la realitat sociocultural de les dones amb un esperit emancipador. La seva difusió va ser limitada i va desaparèixer el 1984 .

Durant aquell mateix 1981 les autoritats van posar en pràctica mesures per les quals es prohibia a les dones sortir del país. Per lluitar contra aquesta mesura apareix com grup reivindicatiu el Col·lectiu de Dones de la Universitat. En una assemblea es va signar una petició exigint la lliure circulació de tots els algerians i algerianes. Al mateix temps tenien lloc diferents concentracions de dones en l'elaboració del Codi de Família. Ens trobem amb dues tendències: les més moderades, que es conformen amb fer esmenes al Codi i les més radicals que rebutgen totalment el Codi de Família. Aquestes diferències es mantenen en l'actualitat.

En les successives manifestacions van ser objecte de la repressió policial. Fruit de les diferents concentracions va sorgir un comitè d'acció. Des de llavors fins a 1984, any que es va adoptar definitivament el Codi de Família, es va iniciar una etapa de repressió amb detencions per delictes d'opinió.

L'aprovació del Codi, tal com es temia, va legalitzar la subordinació i la discriminació de les dones, però també va suposar el naixement dels moviments feministes organitzats.

A partir de 1988, fruit d'aquesta repressió policial, van sorgir moltes associacions de caràcter feminista. Les dones que van participar són qui tenen més formació, moltes

d'elles han passat per la universitat o treballen, i dominen el francès, mentre que l'àrab ha quedat reduït a la seva vida privada. Aquest fenomen es concentra en les grans ciutats i això fa que les allunyi d'una majoria de població femenina que no ha tingut accés als mateixos coneixements.

Carmelo Pérez Beltrán, en un article sobre les associacions feministes algerianes, va fer un estudi sobre aquest moviment a partir del 1989, any que es va començar a estructurar. El 1989 es va relançar la lluita perquè l'adopció d'una nova Constitució obria les portes a un pluripartidisme. Llavors van començar a crear-se diferents associacions. Aquestes no es van formar de manera espontània; ja feia anys que diferents col·lectius es mobilitzaven davant les diverses temptatives del govern per implantar un Codi de família.

6.1 Associacions feministes

En Algèria ens trobem amb tres tipus d'associacions feministes:

- **Moderades:** Preocupades per mantenir les arrels de la identitat àrabo-musulmana, defensen una emancipació sense aculturació. Són partidàries d'una relectura de l'Alcorà des d'una òptica liberal i demanen adaptar la Llei Islàmica a les exigències de la societat actual. Quant al Codi de família només demanen l'esmena o supressió d'alguns dels articles més discriminatoris.
- **Laiques:** Els seus militants provenen dels partits progressistes d'esquerra. Lluiten contra tota forma de discriminació i per una societat democràtica, lliure i igualitària. Són partidàries de la laïcitat de les estructures socials. Consideren que l'Islam ha de ser relegat a l'àmbit privat. Són criticades pels sectors conservadors i acusades d'estar influenciades per la cultura occidental.
- **Culturals:** D'ideologia progressista, però que només es mouen en l'àmbit intel·lectual i universitari.

Finalment, també existeix una associació que s'ha d'enquadrar dintre del moviment islamista algerià, que fins i tot dintre d'aquesta tendència reclama el seu protagonisme. De fet, els mateixos dirigents del FIS (<http://www.fisweb.org/>) s'oposen a que aquestes dones puguin parlar en públic. Elles reclamen una vestimenta, un

comportament i una religiositat islàmica, però són contràries a la poligàmia i al repudi i defensen el dret al treball per a les dones.

Totes les associacions han vist la necessitat d'unir esforços, per això, representants de les diferents associacions participen conjuntament en reunions, debats i conferències. La I Trobada Nacional de Dones va tenir lloc a Alger en 1989. Allí es va elaborar un programa general d'acció a nivell laboral, educatiu, jurídic i polític.

6.2 Reivindicacions de les associacions feministes

En l'actualitat les associacions de dones a Algèria treballen en quatre prioritats principals com són: L'evolució de la legislació del dret de la família; la violència contra les dones; la participació de les dones en l'economia; i la participació de les dones en la vida política.

- L'evolució de la legislació del dret de la família: la reforma del Codi de Família de 1984 s'ha desenvolupat sense aportar canvis radicals en l'arquitectura tradicional de la família. En la realitat, les ciutadanes tenen dificultats per imposar-se en la societat i la igualtat efectiva no sembla ajustar-se a la igualtat formal proclamada i consagrada en els textos jurídics esmenats. Encara que les esmenes han entrat en vigor, el balanç es queda marcat per la dualitat entre la condició real i l'estatus legal de la dona algeriana. Els canvis que pertocuen a la tutoria matrimonial, el matrimoni, la poligàmia, el divorci, etc., tenen problemes per executar-se i integrar-se en el sistema patriarcal que marca les relacions familiars.
- La violència contra les dones: lluita contra els atemptats, agressions i amenaces efectuades contra les dones: moltes dones han estat amenaçades, copejades, insultades, maltractades o assassinades. Aquesta violència, procedent del sector islamista més agressiu i intransigent, està dirigida sobretot contra intel·lectuals i estudiantes universitàries. L'opinió de les dones algerianes sobre aquesta qüestió queda bé reflectida en els diversos escrits que subscriuen les associacions feministes del país (com per exemple una contundent carta oberta a l'opinió internacional signada per les organitzacions de dones demòcrates a Algèria).

- La participació de les dones en l'economia: desafortunadament, els algerians relacionen l'emancipació de la dona amb les formes de vida occidental, és a dir, amb els països que van sotmetre a Algèria durant l'època colonial. D'aquesta manera, s'està donant una regressió dels sectors amb més formació o nivell socio-econòmic que haurien de fer de motor de canvi, cap a formes tradicionals per la por de ser considerats antipatriotes per uns i infidels per uns altres.
- La participació de les dones en la vida política: destaca la baixa participació de les dones en la vida política algeriana amb dades com que solament 24 dels 389 seients de l'Assemblea Popular Nacional, i únicament 4 dels 140 seients del Consell de la Nació estan ocupats per dones.

Altres accions de la lluita reivindicativa conjunta de les associacions feministes d'Algèria han girat entorn de dos eixos principals:

1 . Defensa de l'educació mixta i l'esport femení: a partir del desenvolupament del moviment islamista sorgeix una forta tendència oposada a la coeducació. Al mateix temps s'acusa als mestres i professors dels defectes del sistema educatiu, amb la finalitat d'allunyar a les dones dels llocs de treball qualificats. També es denuncien les pràctiques discriminatòries cap a les alumnes a les proves que s'exigeixen per passar de l'escola primària a la secundària i la transformació de l'escola en un lloc de bombardeig ideològic que desvaloritza la imatge de la dona.

2 . Lluita a favor de la modificació de la Llei Electoral que permet delegar el vot de la dona a membres de la seva família per evitar abusos de poder. En aquest camp la lluita feminista va tenir èxit i a l'octubre del 1991 el Consell Constitucional va declarar anticonstitucional aquesta pràctica. Es va aconseguir el dret al vot individual, ja que fins llavors l'home podia votar en nom de la dona. Així, si bé no pot escollir marit, almenys pot triar als dirigents del país que governaran al seu marit.

No obstant això, quan les eleccions d'aquell mateix any van concedir la victòria al FIS, els adversaris van culpabilitzar les associacions feministes de la victòria dels islamistes perquè, segons ells, la prohibició del vot delegat va comportar una elevada abstenció femenina. La veritat és que la participació de les dones va ser més elevada, però s'ha de tenir en compte que encara no hi ha suficient consciència política entre les dones del mitjà rural, moltes de les quals, a més, no

disposaven de documentació per poder votar o bé eren analfabetes i aquesta circumstància no estava contemplada en el sistema electoral. Per altra banda, els grups islamistes, que ja preveïen aquesta situació, sí que es van preocupar de facilitar documentació a les dones afins a la seva ideologia.

7. Situació actual.

Una gran majoria de població ha abandonat el camp per anar a la ciutat per trobar treball en la indústria. L'escolarització ha fet que augmenti la demanda de treballs més qualificats i el desinterès pel treball en el camp. Però això, alhora, ha fet que ara en les ciutats es produeixi una crisi d'allotjament i desocupació que és una de les principals causes de la situació de violència actual en el país. Aquest creixement de l'atur no ha fet més que motivar el reclam de la retirada de la dona del món laboral.

En Algèria les dones tenen la sensació que la seva causa ha quedat relegada a un segon pla i ara es troben sotmeses a la pressió dels grups integristes musulmans que les culpabilitzen de tota la problemàtica que pateix actualment la societat algeriana pel fet que aquestes no estiguin recloses dintre de l'àmbit familiar. D'altra banda, les dones també critiquen l'opressió que sobre elles exerceix el govern malgrat que aquest les va utilitzar durant la dècada negra per lluitar i denunciar als integristes islàmics. Així, en l'actualitat les dones algerianes es troben davant d'una doble pressió exercida pels moviments islamistes d'una banda, i pel govern i les seves institucions per l'altre. A més, el Codi de família, malgrat les seves esmenes, continua sent un tema de controvèrsia i s'evidencia cada vegada més la seva situació obsoleta en una societat algeriana molt més modernitzada.

Precisament la qüestió de les esmenes al Codi ha generat una varietat d'opinions que s'emmarquen clarament en les diferents tendències dels sectors feministes. D'una banda, els sectors més moderats secunden les esmenes, considerant-les un canvi del Codi suficientment ajustat a les necessitats de les dones algerianes. Per altra banda, els sectors més radicals es manifesten obertament en desacord amb les esmenes, mesura que eludeix clarament les contradiccions del Codi i les propostes consensuades per diverses associacions feministes. D'aquesta manera, consideren que el Codi, tot i la seva revisió, continua sent un text que evidencia la inexistència d'uns drets civils bàsics per a la dona algeriana.

Com a resultat d'aquesta situació, la unitat dels moviments de dones a Algèria s'ha vist esquarterada i les diferents tendències s'han radicalitzat, posant en perill aquells moviments de solidaritat femenina que van sorgir en la dècada dels noranta fruit de les aspiracions compartides durant els anys de lluita contra l'integrisme islamista.

No obstant això, malgrat les diferències sorgides entre els diferents grups, i malgrat que el marge de maniobra del que disposen les dones és cada vegada més estret, les molt variades associacions han sabut continuar amb les reivindicacions i sempre s'han unit en situacions de greu perill en defensa de la causa de la dona.

8. Llista d'associacions de dones a Algèria¹.

- **Nom** : Association des femmes cadres et développement Annaba
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Annaba
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : DR KAABAR Adra
  - **Adreça** : 18, Rue KAABAR Adra ANNABA
  - **Telèfon** : 038.86.73.35 et/ou 071.52.31.62
  - **Fax** : emprunt CNASAT 038.84.33.33
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association des femmes pour l'épanouissement de la citoyenneté Oran
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Orà
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Mme Sabri Yamina
  - **Adreça** : BP 4139 Ibn Rochd 31037 Oran
  - **Telèfon** : 41.53.17.65
  - **Fax** : 41.46.72.37
  - **E-mail** : afepec@hotmail.com
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association El Amel - Femmes - Jijel
- **Regió** : Est
- **Wilaya** : Jijel
- **Cobertura** : Local
- **Persona de contacte** : Melle KENIOUA Farida
- **Adreça** : Atelier de couture de la Baladia d'OUDJANA Wilaya de JIJEL
- **Telèfon** : 071.40.85.66
- **Fax** : de l'APC 034.49.80.10

---

¹ Llista elaborada per Yasmine i Maya Azeggagh de l'associació algeriana amb seu a Alger, *Femmes en Communication*.

- **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Femmes Algériennes pour le développement (AFAD) Annaba
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Annaba
  - **Cobertura** : Nacional
  - **Persona de contacte** : Mme HADDAD Mounira
  - **Adreça** : Centre d'affaires CAM Bd de l'Afrique ANNABA
  - **Telèfon** : 038.83.38.97
  - **Fax** : 038.86.33.30
  - **E-mail** : haddad61@caramail.com
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association professionnelle Femmes rurales de la Wilaya de Tizi-Ouzou ASFRU
  - **Regió** : Centre
  - **Wilaya** : Tizi-Ouzou
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Cherfa Zahra
  - **Adreça** : Chambre de l'Agriculture, Boulevard Krim Belkacem Nvelle Ville, Tizi Ouzou
  - **Telèfon** : 026 21 90 97
  - **Fax** : 026 21 24 13
  - **E-mail** : asfru-to@yahoo.fr
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association «Assirem » pour la promotion de la femme de Boudjellil
  - **Regió** : Centre
  - **Wilaya** : Béjaïa
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Aoudjit née Larab Nadia
  - **Adreça** : ex siège de la Mairie de Boudjellil
  - **Telèfon** : 034 34 31 18
  - **Fax** : 034 34 31 18
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social/solidaritat
-

- **Nom** : Association «Hasna» de la promotion de la femme rurale de Bourkika
- **Regió** : Centre
- **Wilaya** : Tipaza
- **Cobertura** : Local
- **Persona de contacte** : Boutarène Fatiha
- **Adreça** : Rue Anane Tahar, Bourkika, Tipaza
- **Telèfon** : 024 49 80 99
- **Fax** :

- **E-mail :**
  - **Pàgina Web :**
  - **Domini d'interès :** Social / solidaritat
-

- **Nom :** Association de la promotion de la femme Batna
  - **Regió :** Est
  - **Wilaya :** Batna
  - **Cobertura :** Local
  - **Persona de contacte :** Mme Oumas Malika
  - **Adreça :** Maison de jeunes Dar El Chabab Cne Djarma El Mader.
  - **Telèfon :** -
  - **Fax :** -
  - **E-mail :**
  - **Pàgina Web :**
  - **Domini d'interès :** Social / solidaritat
-

- **Nom :** Association de la promotion de la femme rurale de Djelfa
  - **Regió :** Centre
  - **Wilaya :** Djelfa
  - **Cobertura :** Local
  - **Persona de contacte :** Allout Fatna
  - **Adreça :** Cité des soixante logements, Charef Djelfa
  - **Telèfon :** -
  - **Fax :** -
  - **E-mail :** -
  - **Pàgina Web :**
  - **Domini d'interès :** Social
-

- **Nom :** Association de la promotion de la femme rurale de M'sila
  - **Regió :** Centre
  - **Wilaya :** M'sila
  - **Cobertura :** Local
  - **Persona de contacte :** Rebh El machi Lekhali
  - **Adreça :** Chambre de l'agriculture de M'sila
  - **Telèfon :** 035 55 49 35 / 072 50 64 73
  - **Fax :** -
  - **E-mail :** -
  - **Pàgina Web :**
  - **Domini d'interès :** Social / desenvolupament
-

- **Nom :** Association de Promotion de la femme rurale Jijel
  - **Regió :** Est
  - **Wilaya :** Jijel
  - **Cobertura :** Local
  - **Persona de contacte :** Melle BAUHRINE Fatma
  - **Adreça :** El-AAZIB commune de Sidi Abdelaziz Wilaya de Jijel
  - **Telèfon :** 034.45.62.58
  - **Fax :** 034.45.65.59
  - **E-mail :** -
  - **Pàgina Web :**
  - **Domini d'interès :** Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association de promotion de la femme rurale SBA
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Sidi-bel-Abbès
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Mme Boudiaf Aicha
  - **Adreça** : Rue Kherrafi Djelloul Sidi Lahcene Sidi Bel Abess
  - **Telèfon** :
  - **Fax** :
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association de protection et promotion de la femme Mila
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Mila
  - **Cobertura** : Nacional
  - **Persona de contacte** : Mme Zerrari
  - **Adreça** : Etablissement spécialisé de psychiatrie de Oued At.
  - **Telèfon**: 031.52.00.52
  - **Fax** : -
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association des femmes cadres et développement Annaba
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Annaba
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : DR KAABAR Adra
  - **Adreça** : 18, Rue KAABAR Adra ANNABA
  - **Telèfon** : 038.86.73.35 et/ou 071.52.31.62
  - **Fax** : emprunt CNASAT 038.84.33.33
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association des femmes pour l'épanouissement de la citoyenneté Oran
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Orà
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Mme Sabri Yamina
  - **Adreça** : BP 4139 Ibn Rochd 31037 Oran
  - **Telèfon** : 41.53.17.65
  - **Fax** : 41.46.72.37
  - **E-mail** : afepec@hotmail.com
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association El Amel - Femmes - Jijel
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Jijel
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Melle KENIOUA Farida
  - **Adreça** : Atelier de couture de la Baladia d'OUDJANA Wilaya de JIJEL
  - **Telèfon** : 071.40.85.66
  - **Fax** : de l'APC 034.49.80.10
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Femme couture et coiffure El-Tarf
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : El-Tarf
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Mme BOUBAKER Hadda
  - **Adreça** : Cité des 100 logements Bloc 5 n° 2 Aïn Assel W. d'El Tarf
  - **Telèfon** : -
  - **Fax** : -
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Horizon de la femme algérienne Oran
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Orà
  - **Cobertura** : Nacional
  - **Persona de contacte** : Mme Belmahi Badra
  - **Adreça** : Forum Mohamed Boudiaf Oran
  - **Telèfon** : 41.41.59.68
  - **Fax** : 41.41.59.68
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association HORIZON de la femme algérienne Souk-Ahras
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Souk-Ahras
  - **Cobertura** : Nacional
  - **Persona de contacte** : Mme ZAALANE Khédidja
  - **Adreça** : Section de Souk Ahras Cité Md BELOUIZDAD
  - **Telèfon** : -
  - **Fax** : -
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association La femme et la société Ouargla
- **Regió** : Sud
- **Wilaya** : Ouargla

- **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Salhi Zohra
  - **Adreça** : BP 61 Cedex 06 Ouargla
  - **Telèfon** : 029.76.27.95
  - **Fax** : 029.76.27.95
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Lalla N'fissa pour la sensibilisation et la promotion de la femme rurale Blida
  - **Regió** : Centre
  - **Wilaya** : Blida
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Laâssel Djaouida
  - **Adreça** : Chambre de l'agriculture de Blida, 103 Avenue Mustapha Ben Boulaïd, Blida / BP 3202 Blida
  - **Telèfon** : 025 41 80 32
  - **Fax** : 025 40 24 11
  - **E-mail** : dlassel@yahoo.fr
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Main de Femme Alger
  - **Regió** : Centre
  - **Wilaya** : Alger
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Rachida Kechaï
  - **Adreça** : 8, rue Hamani Arezki (ex rue Charas)
  - **Telèfon** : 021 63 48 49
  - **Fax** : 021 63 48 49
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association promotion de la femme APF 2000 Tissemsilt
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Tissemsilt
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Melle Kherabi Hafida
  - **Adreça** : Cercle des cadres Tissemsilt
  - **Telèfon** : 46.49.50.43
  - **Fax** : 46.47.90.52
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Promotion de la Femme Batna
- **Regió** : Est
- **Wilaya** : Batna
- **Cobertura** : Local

- **Persona de contacte** : Melle OUNAS Malika
  - **Adreça**: Maison des jeunes de DJARMA Wilaya de Batna
  - **Telèfon** : -
  - **Fax** : -
  - **E-mail** : -
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Promotion de la Femme rurale Skikda
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Skikda
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Melle BOUACIDA Souâd
  - **Adreça** : Chambre d'agriculture Skikda
  - **Telèfon** : 038.77.87.23
  - **Fax** : -
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Promotion de la femme rurale Tébessa
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Tébessa
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Melle ZOUGHLAMI Nedjmâa
  - **Adreça** : Maison de jeunes de BEKKARIA Wilaya de Tébessa
  - **Telèfon** : 037.40.84.20
  - **Fax** : 037.40.81.90
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Protection et promotion de la femme et de la jeune fille Mila
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** : Mila
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Mme ZERRARI Section Est
  - **Adreça** : Etablissement spécialisé de psychiatrie de Oued Athmania W. de Mila
  - **Telèfon** : 031.52.00.52
  - **Fax** : -
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : Association Sociale pour la Protection et l'Orientation de la Femme –ASPOF-Tizi-Ouzou
- **Regió** : Centre
- **Wilaya** : Tizi-Ouzou
- **Cobertura** : Local
- **Persona de contacte** : Arrad Radia
- **Adreça** : Cité des 145 Lgts, Cage A 1° étage, Nouvelle Ville, Tizi-Ouzou

- **Telèfon** : 026 21 49 52
  - **Fax** : 026 21 49 52
  - **E-mail** : faspoto@yahoo.fr
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social / solidaritat
-

- **Nom** : ASSOCIATION DE LA PROMOTION ET DE L INTEGRATION DE LA FEMME RURALE
  - **Regió** : Est
  - **Wilaya** :
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : MADAME BRIKI NADJET
  - **Adreça** : 50rue che guevara annaba
  - **Telèfon** : 071 90 37 28
  - **Fax** :
  - **E-mail** : nadej23@hotmail.fr
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : social
-

- **Nom** : Association de Wilaya Promotion de la Femme et de la Jeune Fille Rurale
  - **Regió** : Centre
  - **Wilaya** : Chlef
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Chaoui zohra
  - **Adreça** : Route du chemin de fer, Oued Sly, Chlef
  - **Telèfon** : 21327770096 • 21364176166
  - **Fax** : -
  - **E-mail** : arcenciel02@gmail.com PROMOT_femme@yahoo.fr
  - **Pàgina Web** : -
  - **Domini d'interès** : Social
-

- **Nom** : Association femmes le droit au respect
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Orà
  - **Cobertura** : Local
  - **Persona de contacte** : Djeloul Mimouna
  - **Adreça** : 233 cite jourdant bp54 code 177
  - **Telèfon** : 065 13 83 54
  - **Fax** : 041 46 51 98
  - **E-mail** :
  - **Pàgina Web** :
  - **Domini d'interès** : Social
-

- **Nom** : Association SOS femmes en détresse
  - **Regió** : Oest
  - **Wilaya** : Batna
  - **Cobertura** : Nacional
  - **Persona de contacte** : Nedjma Saida
  - **Adreça** : SOS femmes en détresse Batna-121cite126 logts-batna
  - **Telèfon** : 090-99-63-55 /033-81-90-87/033-81-90-77
  - **Fax** : 033-81-89-30

- **E-mail** : auresfemmes-batna@hotmail.com
- **Pàgina Web** : sosfemme@hotmail.com
- **Domini d'interès** : Social

9. Bibliografia i recursos web.

Boudjema Ghechir, ***La violence contre les femmes en Algérie***

<http://www.genreenaction.net/spip.php?article5440>

Ghania Khelifi, ***Violences contre les femmes en Algérie: un calvaire qui n'en finit pas***

http://www.babelmed.net/Pais/Alg%C3%A9rie/violences_contre.php?c=3150&m=36&l=fr

Nadia Aït Zai, ***L'Etatut de la dona a Algèria: de la inexistència al reconeixement***

<http://nodo50.ix.apc.org/mujeresred/argelia-derecho.htm>

Michael Slackman, ***Algeria's quiet revolution: Gains by women***

<http://www.iht.com/articles/2007/05/26/africa/algeria.1-62108.php>

Informe sobre les dones algerianes d'Amnistia Internacional, ***Argelia: Las mujeres, desprotegidas frente a la violencia y la discriminación***

Carmelo Pérez Beltrán, ***Mujeres argelinas en lucha por las libertades democráticas***.

FEMINAE. Universidad de Granada. Instituto de Estudios de la Mujer, 1997.

Mery Varona, ***Mujeres argelinas: la libertad prohibida***. Colección de Mujeres Progresistas. Federación de Mujeres Progresistas.

Convenció per a l'eliminació de la discriminació contra la dona (CEDAW)

http://www.cinu.org.mx/biblioteca/documentos/dh/c_elim_disc_mutxt.htm.

Comitè de les Nacions Unides per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (CEDAW) <http://www.cinu.org.mx/temas/mujer/cedaw.htm>

Esmenes de Marroc al seu codi de família

<http://www.uca.es/web/actividades/compromisoambiental/c10/Mudawanaenespano1.pdf>

UGTA (comissió de dones treballadores) <http://www.iners-ugta.org/fr/>

Lliga Algeriana de Drets Humans (LADH) <http://www.algerie-laddh.org/>